

Wyrok z dnia 17 października 1995 r.

II URN 17/95

Upływ sześciu miesięcznego terminu przedawnienia prawa do zasiłku chorobowego, określonego z art. 54 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.) nie stanowi przeszkody do wypłacenia tego zasiłku osobie prowadzącej działalność gospodarczą także wówczas, gdy opłacanie zaległych składek na ubezpieczenie społeczne nastąpiło, po upływie tego terminu, w wykonaniu warunkowego układu ratalnego, o ile poprzez zgłoszenie wniosku o wypłatę zasiłku nastąpiła - na mocy art. 123 k.c. - przerwa biegu przedawnienia.

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Maria Tyszel (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Iwony Kaszczyszyn, po rozpoznaniu w dniu 4 października 1995 r. sprawy z wniosku Ryszarda T. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. o zasiłek chorobowy, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 17 maja 1994 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 27 grudnia 1993 r. [...] i przyznał Ryszardowi T. prawo do zasiłku chorobowego za okres od dnia 11 października 1993 r. do dnia 24 listopada 1993 r.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Poznaniu decyzją z dnia 27 grudnia 1993 r. odmówił Ryszardowi T., prowadzącemu działalność gospodarczą, wypłacenia zasiłku chorobowego za okres od 11 października 1993 r. do 24 listopada 1993 r., ponieważ zalegał z opłacaniem składek na ubezpieczenie społeczne od czerwca do listopada 1993 r., tj. za okres przekraczający 3 miesiące .

W odwołaniu, wniesionym do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wnioskodawca wnosił o: "przywrócenie uprawnień do zasiłku chorobowego i odliczenie go od zadłużenia."

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 17 maja 1994 r., po rozpoznaniu sprawy [...], oddalił odwołanie. Z uzasadnienia wyroku, sporządzonego na żądanie Sądu Najwyższego wynika, że wnioskodawca zalegał z opłatą składki na ubezpieczenie społeczne w

okresie od czerwca do listopada 1993 r. na kwotę 5.600.200 zł. Kwota ta przekraczała trzymiesięczną składkę; zadłużenie w tej wysokości obciążało konto wnioskodawcy w chwili wydania wyroku, wobec czego Sąd Wojewódzki uznał, że z mocy art. 16 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą i ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 46, poz. 250) brak podstaw prawnych do uwzględnienia odwołania.

W rewizji nadzwyczajnej Minister Sprawiedliwości wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu zarzucając, że zaskarżony wyrok został wydany z rażącym naruszeniem prawa, w szczególności art. 3 § 2 k.p.c. oraz art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 46, poz. 250) i art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143), a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozpoznając sprawę Sad Najwyższy zważył, co następuje:

Jest poza sporem, że wnioskodawca, uprawniony do świadczeń z ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 46, poz. 250 ze zm.), zwanej dalej ustawą z 18 grudnia 1976 r., w okresie swej niezdolności do pracy z powodu choroby od 11 października do 24 listopada 1993 r., zalegał z opłacaniem składek na ubezpieczenie społeczne od czerwca 1993 r.

Zgodnie z art. 16 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1976 r., w razie zalegania przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą z opłatą należnych składek na ubezpieczenie na kwotę przekraczającą trzymiesięczną składkę, świadczenia, o których mowa w art. 5 pkt 1-3, nie przysługują do czasu opłacenia w całości zaległych składek. Pkt 2 powołanego art. 5 ustawy z 18 grudnia 1976 r. obejmuje m.in. zasiłek chorobowy. Powołując w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przytoczony art. 16, Sąd orzekający uznał, że w razie uiszczenia składki: "Wypłatę świadczeń podejmuje się wówczas na bieżąco od dnia uregulowania całości zadłużenia." Sąd Najwyższy, w składzie orzekającym nie podziela tego poglądu. Jak to słusznie podniesiono w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej przepis ten nie stanowi o całkowitej utracie prawa do zasiłku chorobowego, pomimo późniejszego opłacenia zaległych składek.

W uchwale z dnia 11 maja 1994 r. w sprawie sygn. akt II UZP 14/94 Sąd Najwyższy uznał, że: "Osoba prowadząca działalność gospodarczą, zalegająca z opłacaniem składek na ubezpieczenie społeczne na kwotę przekraczającą trzymiesięczną

składkę, po opłaceniu w całości zaległych składek nabywa na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą (jednolity tekst: Dz. U. 1989 r., Nr 46, poz. 250 ze zm.) prawo do zasiłku chorobowego od pierwszego dnia niezdolności do pracy" (OSNAPiUS 1994 nr 6 poz. 98). Stanowisko to znalazło potwierdzenie w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1994 r., II UZP 32/94 (OSNAPiUS 1995 nr 10 poz. 123). W uzasadnieniu obu tych uchwał podkreślono, że ustawą z dnia 1 lutego 1983 r. o zmianie niektórych przepisów z ubezpieczenia społecznego i o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 5, poz. 33) została zmieniona treść art. 16 ustawy stanowiącego wówczas, że w razie zalegania przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą z opłatą należnych składek na ubezpieczenie na kwotę przekraczającą trzymiesięczną składkę świadczenia, o których mowa w art. 5 pkt 1-3, nie przysługują za okres, w którym osoba ubezpieczona zalegała z opłatą składek.

Skład orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela pogląd wyrażony w uzasadnieniu tychże uchwał, że zaleganie z opłacaniem składek nie przerywa trwania obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, wynikającego z samego faktu prowadzenia działalności gospodarczej i trwającego od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpiło rozpoczęcie tej działalności, a ustającego z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpiło jej zaprzestanie. Przepis art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. określa, że za okresy ubezpieczenia, od których zależy prawo do świadczeń, uważa się miesiące kalendarzowe, za które ubezpieczony opłacił składki na ubezpieczenie społeczne lub w których był zwolniony od ich opłacania. Przepis ten nie uzależnia więc prawa do uzyskania świadczenia od bieżącego opłacania składek, lecz jedynie od samego faktu ich opłacenia. Przytoczony wyżej art. 16 ust. 1 tejże ustawy precyzuje warunki nabycia prawa do świadczeń krótkoterminowych (art. 5 pkt 1-3) w razie zalegania z opłatą składek, a zawarte w nim uzależnienie wypłaty tych świadczeń od uregulowania zaległości w składkach nie upoważnia do przyjęcia, że stanowi on podstawę prawną pozbawienia osoby podlegającej ubezpieczeniu prawa do zasiłku chorobowego za okres, gdy prawo to istniało i mogło zostać zrealizowane dzięki uregulowaniu należności z tytułu zaległych składek.

Wydając zaskarżony wyrok Sąd Wojewódzki nie wyciągnął wniosków z faktu, że Zakład Ubezpieczeń decyzją z dnia 18 lutego 1994 r., uwzględniając wniosek ubezpieczonego, rozłożył mu spłatę zadłużenia na raty od lutego do maja 1994 r. Jak wynika z informacji Zakładu Oddział w P. z dnia 10 października 1995 r. warunkowy układ ratalny, w tym okresie objął tylko część zadłużenia (2.007.200 zł), natomiast na pozostałą część zadłużenia wydane zostały kolejne decyzje: z dnia 15 czerwca i 7 września 1994 r. "Oddział utrzymał w mocy udzielony układ ratalny z uwagi na całkowitą spłatę zadłużenia

na koncie nieczynnym."

Zdaniem Sądu Najwyższego, skoro Sąd orzekający posiadał informację o wdrożeniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych układu ratalnego powinien był, na podstawie na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., zawiesić postępowanie w sprawie, do czasu wydania przez organ administracji państwowej, jakim jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych z mocy art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 25, poz. 137 ze zm.) stosownej decyzji. Zakończenie tego postępowania miało bowiem - zdaniem Sądu Najwyższego - zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Słusznie więc zarzuca rewizja nadzwyczajna, że zaskarżony wyrok zapadł w sprawie niedostatecznie wyjaśnionej do ostatecznego rozstrzygnięcia.

Słusznie podkreślono w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej, że przepis art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r., dopuszczając możliwość wypłacenia zasiłku chorobowego, po opłaceniu w całości zaległych składek, nie określa terminu, w którym uregulowanie tych zaległości umożliwia wypłacenie zasiłku. Sąd Najwyższy nie podziela jednak poglądu, że prawo do zasiłku chorobowego zostaje zachowane tylko wówczas, gdy opłacenie zaległych składek w całości nastąpi przed upływem okresu 6 miesięcy od ostatniego dnia okresu, za który zasiłek ten przysługuje. Pogląd ten - zdaniem rewidującego - jest konsekwencją art. 54 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.) stanowiącego, że: "Prawo do zasiłku chorobowego (...) przedawnia się po upływie sześciu miesięcy od ostatniego dnia, za który zasiłek przysługuje." Przedawnienie roszczeń jest instytucją prawną przewidzianą w kodeksie cywilnym, stosowaną w prawie obejmującym systemy ubezpieczeń społecznych jedynie wówczas, gdy ustawa wyraźnie tak stanowi. Wprowadzając instytucję przedawnienia krótkoterminowych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, ustawodawca - z umocowania zawartego w art. 118 k.c. - w sposób szczególny określił jedynie termin, w jakim przedawnia się prawo do tych świadczeń. Zdaniem składu orzekającego oznacza to, że pozostałe przepisy kodeksu cywilnego, regulujące przedawnienie roszczeń mają zastosowanie również w sprawach o te świadczenia. Zgodnie z art. 123 § 1 k.c. bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju (...) przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia roszczenia. Tak więc, zgłoszenie przez wnioskodawcę wniosku o wypłatę zasiłku chorobowego przerwało bieg przedawnienia prawa do tego świadczenia. Wobec wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. decyzji z dnia 15 lutego 1994 r. o wyrażeniu zgody na spłatę zadłużenia

wnioskodawcy w warunkowym układzie ratalnym oraz kolejnych decyzji dotyczących tego układu, przerwa ta trwała do dnia 9 stycznia 1995 r., tj. do spłacenia ostatniej raty zadłużenia (zaległych składek wraz z odsetkami), skoro układ ten został przez Zakład utrzymany w mocy.

Opłacenie przez wnioskodawcę, w wyniku warunkowego układu ratalnego, składek za cały okres istnienia obowiązku ubezpieczenia, w pełni uzasadnia, przy uwzględnieniu przytoczonej wykładni art. 16 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r., jego żądanie wypłacenia mu zasiłku chorobowego, a w konsekwencji uwzględnienie rewizji nadzwyczajnej. Z uwagi na zasadę ekonomii procesowej, wobec wyjaśnienia przed Sądem Najwyższym wątpliwości dotyczących spłaty zadłużenia wnioskodawcy, Sąd orzekający uznał za wskazane na podstawie art. 422 § 1 k.p.c., orzec co do istoty sprawy, dzielając stanowisko wyrażone w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej, że zaskarżony wyrok narusza nie tylko powołane przepisy prawa materialnego lecz także interes Rzeczypospolitej Polskiej. Pozbawienie ubezpieczonego należnego mu świadczenia jest sprzeczne z konstytucyjną zasadą praworządności, a wydanie wyroku przed wyjaśnieniem wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy narusza zasadę zaufania obywateli do organów Państwa, w tym do organów wymiaru sprawiedliwości.

Sąd Najwyższy orzekając w granicach rewizji nadzwyczajnej, nie rozpoznawał ewentualnego zwolnienia wnioskodawcy z opłacenia składki za okres wskazany w § 37 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne... (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 68, poz. 330 ze zm.). W tym zakresie, organ rentowy powinien wznowić postępowanie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

=====